

SOBAT

Kwartaluitgave van de Vereniging Oud Militairen Indiëgangers VOMI

Redactieadres: G.M.H. Reynen Gzn, van Mieroplaan 43, 1701 AW Heerhugowaard, tel. 02207 - 11776 Centraal adres VOMI: K.T.O.M. Bronbeek, Velperweg 147 6824 MB Arnhem

Nummer 1 juni 1987

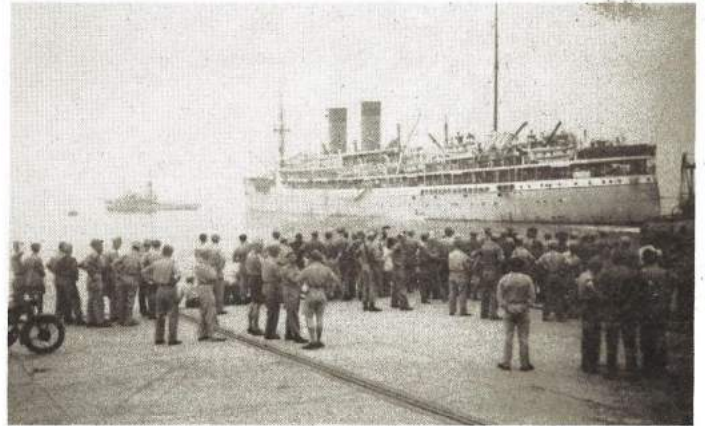
START

De 'Sobat' is er, een reden om verheugd te zijn. Technisch vakman Bob van Alphen bood schriftelijk zijn gewaardeerde diensten aan de VOMI aan en schakelde Quixotic Design in Eindhoven in. Dit ontwerp bureau maakte een interessant ontwerp, waarvan wij hopen (en ook verwachten) dat het bij de lezers zal aanslaan. Een krant werd geboren en zal moeten groeien met uw steun. Steun en medewerking waarvan we overigens overtuigd zijn.

Als er mensen verhalen kunnen vertellen, dan zijn dat bepaald oud-Indiëgangers. Oud leden van het KNIL, OVW's, beroeps- en dienstplichtige militairen van alle wapens en dienstvakken. Mannen en vrouwen van Marine-, Land- en Luchtmacht, kunnen hun verhaal in Sobat kwijt. In niet iedereen schuilt een tekstschrijver. Eventueel zal een redacteur op pad moeten voor een vraaggesprek. Het aantal medewerkers zal moeten worden uitgebreid en dat lijkt ons een haalbare zaak. In kasten en laden liggen de vergeelde foto-albums, die uitpuilen van foto's gemaakt tempo dulu. Daaronder bevinden zich zeker foto's voor de middenpagina van Sobat. Een korte beschrijving van plaats, tijd en gebeurtenis, en het foto-album van Sobat zal zijn vorm gaan krijgen. Zend

eens een - niet alleen voor u - interessante foto met een aantal gegevens naar het redactie-adres. Over uw kostbaar bezit zal worden gewaakt. Rubrieken zullen moeten groeien. Afdelingsnieuws bijvoorbeeld door inbreng van de afdelingen. Data's en plaatsen van reünies moeten een plaatsje kunnen vinden en al die zaken die nu eenmaal oud-Indiëgangers ter harte gaan. Uw suggesties - als het kan schriftelijk i.v.m. eventuele plaatsing - zijn van harte welkom. Spaar ons bepaald uw kritiek niet. Kritiek waarmee we alleen dat vooruit kunnen als alternatieven worden aangegeven. Het eerste nummer van Sobat is er. Er moet nog aan geschaafd worden, maar met uw hulp en medewerking zal dat best lukken.

Ton v.d. Wildt

Rond de jaarwisseling 1946/1947 een vaak voorkomend gebeuren. De aankomst van een machtig mooi troepentransportschip. Zij die zich vrij konden maken en over transport beschikten, maakten er een heerlijk uitstapje van. Opvallend is dat de verwelkomers op de kade, op een enkeling na, onbewapend zijn.

MOUWEN OPGESTROOPT

Zaterdag 25 april '87 werd te Arnhem de eerste algemene vergadering van de VOMI gehouden. Zoals te doen gebruikelijk is, wordt bij die gelegenheid het bestuur officieel gekozen. Voor nagenoeg iedereen onbekend, werd ik tot algemeen voorzitter benoemd. De redactie van 'Sobat' heeft mij gevraagd een kort voorwoord te schrijven, hetgeen ik gaarne doe.

Als dienstplichtig militair van de lichte 1925 was ik van okt. '46 tot okt. '49 in de Oost ingedeeld als radio-telegrafist bij de staf van de 7 december divisie. Mijn Indië-tijd bracht ik grotendeels door in de driehoek Batavia-Bandoeng-Cheribon. Aangezien het mij onmogelijk is allen persoonlijk te ontmoeten en dat geldt evenzeer voor de overige bestuursleden, zijn wij dan ook zeer verheugd met het besluit, op diezelfde vergadering genomen, om een verenigingsorgaan 'Sobat' geheten, het licht te doen zien. Ik hoop dat dit orgaan levensvatbaar zal blijken om zodoende de communicatie tussen bestuur, maar ook tussen de leden onderling te versterken en te verlevendigen. Communicatie waar wij allen grote behoefte aan hebben. Niet alleen om interne verdeeldheid, misverstand enz. te etaleren, maar meer om sterker als eenheid naar buiten te kunnen optreden. Eenheid die we hard nodig hebben om het onbegrip wat er leeft bij iedereen, die het niet zelf heeft meegemaakt weg te nemen. Om die eenheid tot stand te brengen, is het besluit noodzakelijk dat we elkaar onderling vertrouwen; vertrouwen in het bestuur, vertrouwen in de diverse afdelingsbe-

sturen. Zonder vertrouwen kan men niet werken. Geef mij uw vertrouwen en ik verzeker u dat ik mij zal inzetten om de belangrijkste doelstelling, 'het behartigen van de ideële, materiële en immateriële belangen van de Oud militairen' te verwezenlijken. U kunt mij daarbij behulpzaam zijn door de VOMI met woord en daad te steunen maar meer nog door zoveel mogelijk leden te werven. Samen hebben wij lief en leed gedeeld. Samen zijn we sterk. Samen kunnen we druk uitoefenen om onze doelstellingen te bereiken.

H. van Montfoort

Voorzitter van Montfoort: 'Geef mij uw vertrouwen'.

NIEUWE PLOEG TREEDT AAN

Eenige punten uit het verslag van de 1e Algemene Vergadering van de VOMI, gehouden op 25 april 1987 in het KTOM 'Bronbeek' te Arnhem.

Voorzitter J.W.J. in den Berken opende met een toespraak, waarin hij het wel en wee van de VOMI vanaf de oprichting belichtte. Uit zijn toespraak: 'Wij, als hoofdbestuurders, prijzen ons gelukkig dat wij binnen een tijdsbestek van anderhalf jaar, de democratische structuur hebben kunnen realiseren en concretiseren door het oprichten van de statutaire afdelingen, met uitzondering van de provincie Utrecht.' Hij riep de afgevaardigden van de afdelingen (24 man), de toebehoorders (23 man), commissieleden en kandidaten voor het nieuw te vormen hoofdbestuur op, te oordelen over het gevoerde beleid. Hij besloot zijn toespraak met een oproep vooral 'te waken voor verhalen van de mensen die in de media graag naar buiten komen en daar tot uiting brengen wat zij van horen zeggen gepubliceerd willen zien, of fantastische verhalen ophangen over wat zij zelf nimmer beleefden.' Oud-staatsecretaris drs. D.F. van der Mei (aanwezig gedurende de gehele vergadering) sprak de aanwezigen toe en gaf een uitleg van zijn taken. Hij ziet die als drieledig, te weten: praatpaal voor diegenen die daaraan behoefte hebben, streven naar samenwerking tussen gelijksoortige organisaties en het inventariseren en de resultaten rapporteren aan de Minister van Defensie. Oud-militairen Indiëgangers die in contact willen komen met de heer van der Mei kunnen hem schrijven:

postbus 13422, 2501 EL 's Gravenhage. Persoonlijke gesprekken kunnen worden aangevraagd op 070-721986: mevrouw Kraan, of op 070-721689: mevrouw Brackman. Op de algemene vergadering werden zaken aan de orde gesteld als: verslag kascontrolecommissie, begroting 1987, contributie en donaties. Na formatie van een stembureau werd uit de kandidaten H. van Montfoort en J.C.M. Mey, de heer Van Montfoort gekozen als de nieuwe voorzitter. De oud-voorzitter overhandigde de voorzittershamer met een plezierig toespraakje, waarna hem een staande ovatie ten deel viel. De uitslag van de benoeming van de overige leden van het hoofdbestuur vindt u terug op de achterpagina. Memorieren wij tenslotte het nawoord van de notulist (oud-algemeen secretaris): 'De volgende Algemene- of Buitengewone Vergadering zal tengevolge van de uitbreiding van het H.B. mogelijk een ander karakter vertonen. De taken worden verdeeld en daarmee komt ook de verantwoording anders te liggen. Niet meer door enkelen, doch door meerdere H.B.-leden die verantwoording afleggen voor hun specifiek werkteerrein.' Wij kunnen constateren, dat deze vergadering in positieve zin en goede harmonie is verlopen. Men heeft naar elkaar willen luisteren. Voor de toekomst een goed teken.

Redactie

Onze herinneringen laten ons wel eens in de steek. Gelukkig maar dat we foto's namen en aantekeningen stelden. Batavia, december 1946; een rommelige, drukke, heerlijke, exotische, krankzinnige stad. We schoten toen een plaatje op Sint Nicolaas, 's morgens om 6.15 uur in 1946. En dan is er later de verrassing. Het plaatje van hotel Des Indes ademt een sfeer, als het ware, van rond de eeuwwisseling.

NEDERLANDSE REGERING ERKENT GEESTELIJKE NODEN VETERANEN

In de periode 1940 tot 1950 zijn naar schatting 150.000 tot 200.000 militairen als vrijwilliger of als dienstplichtige naar het voormalige Nederlands-Indië uitgezonden. Het merendeel van hen werd kort na die militaire Het gevolg is dat seerd. Wat hun geestelijke noden betreft, werden zij indertijd slecht opgevangen. Velen van hen - nu zij de pensioengerechtigde leeftijd naderen of hebben bereikt - krijgen last van oorlogstrauma's. Het heeft nogal lang geduurd voordat de overheid deze 'late gevolgen' wilde erkennen. Onlangs benoemde minister Van Ekelen als blijk van erkenning van deze klachten de voormalige staatssecretaris van buitenlandse zaken, drs. D. van der Mei, tot officieel vertrouwensman voor oud-militairen en Indiëgangers. Van der Mei was de 21e mei de eerste spreker op een symposium Zorg om Veteranen, georganiseerd door de Stichting Maatschappij en Krijgsmacht.

Uit vragen uit de zaal bleek dat Van der Mei maar een beperkte taakopdracht heeft gekregen, in die zin dat oud-militairen die hebben gediend bij het Koninklijk Nederlands Indische Leger (KNIL) niet bij hem terecht kunnen. Plannen om door middel van het aannemen van een resolutie een eind aan dit euvel te maken, werd door de voorzitter van het symposium afgewezen. Het zal worden meegenomen, zo beloofde hij.

BEGELEIDING

Inmiddels is voor getraumatiseerde oorlogsveteranen (ook degenen die in Korea, Nieuw Guinea of Libanon hebben gediend) binnen de krijgsmacht een goed werkende sociale en psychiatrische opvang gerealiseerd. Volgens C. Borghart van de Militaire Sociale Dienst is men pas in 1975 gaan nadenken over psychologische begeleiding van (oud-) militairen. Men heeft zich toen gebaseerd op de wijze waarop men in Finland dit probleem aanpakt. Een jaar later

begon de Bond van Nederlandse Oorlogs- en Dienstsloftoffers (BMNO) met wat Borghart aanduidde met toestandsonderzoek. Voor getraumatiseerde ex-militairen organiseerde de Bond in het revalidatiecentrum Aardenburg in Doorn experimentele nazorgweken, die drie weken duurden. Later werd dat twee weken, waarvan de tweede week met de levenspartner. In 1983 kreeg dit BMNO-centrum in Doorn hele nieuwe faciliteiten met 50 moderne kamers, die sindsdien constant bezet zijn.

PROFESSIELE AANPAK

De tijd dat de militaire arts bij klachten over nare oorlogsherinneringen zei: 'Vergeet het maar en concentreer je op je werk', is al lang voorbij. Een onmiddellijke professionele aanpak is eigenlijk pas begonnen toen de eerste Libanonvrijwilligers met klachten terug kwamen. Toch is er nog een enorm verschil tussen hoe het in Nederland gaat en hoe veteranen in geestelijke nood in de Verenigde Staten worden opgevangen. Daarover deed dr. J. de Jong (van Nederlandse afkomst) verslag als psychiater verbonden aan een Mental Health Clinic van de Veterans Administration in Amerika. Hij heeft groten-deels met Vietnamveteranen te maken en hanteert het begrip Post Traumatic Stress Disorder (PTSD). Hij stond lang stil bij de wijze waarop jonge mannen in Amerika de oorlog worden ingestuurd onder het motto: dit is een rechtvaardige oorlog. 'Een leuze die de autoriteiten tot lang, ik herhaal tot lang, na die oorlog volhouden', aldus dr. De Jong. Van de 60 Vietnam-veteranen die De Jong de afgelopen anderhalf jaar had behandeld, bleken er maar vier die, meteen na hun terugkeer in het vaderland, niet zwaar waren gaan drinken.

KNIL BENADEELD

H.H. Westerhof, hoofd van de afdeling Pensioenen en Wachtgelden van het ministerie van Defensie, gaf zijn gehoor van c.a. 200 oud-militairen een gedetailleerde opsomming van alle pensioenmogelijkheden die militairen met oorlogsklachten kunnen krijgen. Een deelnemer aan het symposium merkte bitter op dat er ten aanzien van invalideitspensioen nog steeds grote verschillen bestaan in het voordeel van militairen die hebben gediend bij de Koninklijke Landmacht in vergelijking met ex-KNIL-militairen.

SOCIALE RAADSLEDEN KUNNEN HULP BIJEN

Veel Reüniecommissies zijn opgericht met als doel contact te houden met je oude makkers uit die tijd, die Indië met eigen ogen hebben gezien en meegemaakt als militair tijdens de turbulente jaren 1945-1950. Contacten om elkaar te helpen en te steunen met problemen waar zulks een hulp mogelijk is. Toen in 1985 de VOMI werd opgericht voelden wij ons aangetrokken om lid te worden, omdat het hier gaat om een groep militairen van verschillende legereenheden, die als doodgewone jongens naar Indië gingen om hun opgedragen plicht als militair te vervullen, waarvan sommigen nu in de problemen zijn geraakt. Ons optreden in Indië werd toentertijd door de Nederlandse media zeer negatief belicht, omdat wij het daar zouden hebben verloren, alleen maar invaliden en zieken mee naar huis brachten en de gesneuvelden in Indië achterlieten.

Sociaal Raadslid zijn, wat betekent dat? Daarvan is geen taakomschrijving te geven, geen opdracht. Er wordt gewerkt vanuit het hart en met gevoel voor de ander. In de ware zin van het woord zijn Sociale Raadsleden mensen die zich spontaan ter beschikking stellen met veel inzet, maar ook met vreugde de hun opgelegde taak te willen vervullen. Om meer duidelijkheid te geven inzake deze werkzaamheden, moeten wij ons ervan bewust zijn dat het werk een poging is om anderen te helpen. Hulp te geven dat

waarschijnlijk altijd onvolledig zal blijken.

Een taak van de Sociale Raadsleden is vrijwilligerswerk en contactpersoon van de VOMI te zijn; ook het bezoeken van die leden of donateurs die wegens gebreken, ziekte of hoge leeftijd aan huis gebonden zijn en niet meer in staat zijn een afdelingsvergadering te bezoeken. Een regelmatig bezoek kan helpen om vereenzaming te voorkomen. Het

geeft het gevoel er nog bij te horen. Het is een manier om bestaande problemen te signaleren. Indien u als lid of donateur van de VOMI gevallen bekend zijn in uw directe omgeving die hulp nodig hebben, geef die dan door aan uw afdelingsbestuur. Uw afdelingsbestuur kan deze gevallen doorgeven aan bevoegde instanties. Daarbij moet gedacht worden aan artsen, juristen, kruisverenigingen, wijkverpleging, maatschappelijk werkers, sociale diensten en overige professionele werkers. Natuurlijk moeten wij ons realiseren dat de VOMI niet alle problemen kan oplossen.

Ons werk kan wel een bijdrage zijn om te trachten de nood te verlichten of te voorkomen. En waar dit mogelijk is, kleine problemen helpen op te lossen. Desgewenst kunnen wij bemiddelen tot het leggen van een contact met de door de Minister van Defensie aangestelde 'Vertrouwensman' drs. D.F. van de Mei, oud-staatssecretaris van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Drs. v.d. Mei heeft destijds ook in Indië gediend en is nu VOMI-lid.

Begrafenis- en Levensverzekeringen kennen meestal de bepaling, dat, indien u arbeidsongeschikt bent geworden, u geen premie meer hoeft te betalen. Wij merken dat veel van onze leden die in de WAO zitten, hiervan niet op de hoogte zijn. De premievrijstelling gaat pas in op het moment dat u hierom vraagt en de maatschappij waar u bij verzekerd bent uw arbeidsongeschiktheid erkent. Kijkt u dus uw polissen na en neem zonnodig contact op met uw verzekeringagent. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot J.C.M. Mey, Schadeken 149, 2264 KL Leidschendam, tel. 070-272565.

JAAP IN DEN BERKEN, VOORZITTER VAN HET EERSTE UUR

W e kennen oud-voorzitter J. W. J. in den Berken - Jaap voor zijn vrienden - als een waarachtig sobat. Hij staat voor iedereen klaar, deze man van het eerste uur. Buren, familie, vrienden en kennissen doen nimmer tevergeefs een beroep op hem. Recentelijk nog toog hij met echtgenote naar Indonesië, met koffers vol geschenken. Zorg, aandacht en belangstelling voor anderen hoort bij zijn karakter; een vanzelfsprekendheid. Vanzelfsprekend ook dat deze man, met anderen, de VOMI oprichtte.

Het voorzitterschap was hem mischien, technische gesproken, niet op het lijf geschreven. Moreel gezien kunnen we ons geen betere voorstellen. Maar goed, het werk moest gedaan worden en zijn inzet was lofwaardig. Soms was hij wel eens wat kortaf en dan knetterde hij door de telefoon. Merkte hij dan later dat hij iemand daardoor onheus had bejegend, dan speelt hem dat en zijn verontschuldigheden waren welgemeend. Een groot mens, die kleine Jaap in den Berken. Op 25 april koos de VOMI een nieuw bestuur. Met enkele plezierige woorden gaf hij de voorzittershamer over aan de nieuwe voorzitter, waarna hem een staande ovatie ten deel viel.

KOSTWINNER

De redactie heeft gemeend om aan die man in het eerste nummer aandacht te besteden. We prijzen ons gelukkig dat hij daartoe zijn toestemming gaf. Het verkrijgen van die toestemming was geen eenvoudige zaak, want In den Berken is een bescheiden man, die ongaarne in het middelpunt van de belangstelling staat. Jaap in den Berken van jaargang 1925 werd geboren en getogen in de Jordaan. Toen de Duitsers op 10 mei 1940 Nederland binnen vielen en het land bezetten, was hij derhalve 15 jaar jong. Zijn vader voer bij de Grote Handelsvaart en de schepen deden uiteraard na de bezetting de thuishavens niet meer aan. Vader In den Berken schreef mee aan het epos over de mannen van de koopvaardij. Hij voer mee in de convooien naar Moermansk en in de Pacific. Hij overleefde torpederingen en beschietingen, maar raakte wel gewond. Hij zou pas in november 1945 de thuishaven aandoen. De Duitsers regelden dat de gezinnen van de Nederlanders, die voor de geallieerden voeren, niet langer uitbetaald kregen. Dat betekende dat Jaap kostwinner werd en hij werkte waar zijn handen werk vonden, omdat thuis de schoorsteen moest blijven roken. Arbeidsdienst en zelfs *Arbeitseinsatz* dreigden werkelijkheid te worden en hij dook onder. Dat onderduiken betekende ook weer niet dat hij stilzat. De risico's die hij nam, waren onvoorstelbaar. We kennen een deel van het verhaal. Er zijn echter mensen die ongaarne praten over zaken waarvoor iedereen de grootste bewondering zou hebben. Jaap is zo'n man.

VEROORDELING

In 1943 werd hij door de Duitsers veroordeeld tot 2½ jaar *'Zuchthausgefängnis'*. Met die veroordeling mocht hij van groot geluk spreken. Mensen van zijn generatie, en dat zijn de meesten van ons, weten of hebben een idee van wat dat betekende. Verhoren, verplaatsingen in Nederland, verplaatsing naar Kleve en later verder Duitsland in, richting Berlijn. Schijnbaar zinloze verplaatsingen, slavenarbeid, de strijd om het overleven. Jaap kreeg een half jaar gratie, een Godsgeschenk leek het. Op 28 februari 1945 kwam hij in Amsterdam terug, midden in de hongerwinter. Zelf leefden wij in het zuiden van Limburg, waar we in september door de Amerikanen waren bevrijd. We zaten warm want er waren kolen genoeg. Aan fruit, aardappelen en groenten geen gebrek. Pas

VERKENNER

Met de *'Volendam'* vertrok hij naar Indië om daar op 13 november 1946 aan te komen. Voor een aantal maanden werd zijn eenheid in het havengebied *Tanjung Priok* geplaatst. We weten dat niet zo,

Oud-voorzitter VOMI J. W. J. in den Berken met zijn echtgenote.

later, overigens ook pas na terugkeer uit Indië, konden we kennis nemen van het drama dat zich had afgespeeld in Amsterdam en andere grote steden *'boven de Moerdijk'*.

STOOTTROEPEN

Ook in Amsterdam werd het tenslotte vrede en ging Jaap zich bezinnen op welke wijze hij zijn leven zou gaan in kleden. Nederlands-Indië was nog door de Japanners bezet en zich in te gaan zetten voor de bevrijding van de bevolking die daar woonde, leek een zinvolle zaak. Hij haalde zijn aanmeldingsformulieren op een aanmeldingsbureau voor vrijwilligers. In diezelfde periode ontmoette hij het meisje van zijn dromen, waarmee hij zijn verdere leven zou willen delen en de aanmeldingsformulieren werden nimmer ingevuld. Kort nadat ze waren getrouwd, werd hij opgeroepen voor de militaire dienst en ingedeeld bij het regiment Stoottroepen in Nijmegen. Een kaderopleiding in Hooghalen zat er in, maar dan zou hij langer moeten dienen, werd hem verteld. Zijn dienstdag bleek achteraf lang genoeg en in ieder geval niet langer dan voor het kader.

maar plaatsing van een Amsterdammer in een havengebied moet zijn consequenties hebben gehad. Zijn vader voer inmiddels op Tanjung Priok en stopte hem regelmatig een en ander toe. We herinneren ons de mogelijkheden van *Pasar Baru*. Tijdens de 1e Politie Actie trok het bataljon vanuit *Cianjur* over *Bandung* naar *Cheribon*, *Kawali*, *Ciamis*, *Tasik* om in *Garut* uit te komen. In *Cianjur*, reeds vóór de actie, waren de kwaliteiten van soldaat In den Berken al opgevallen. Niet vermeldelijk dat hij werd ingedeeld bij het lagere combat team, de brandweer van de brigadecommandant en de lange arm van de inlichtingendienst. In die hoedanigheid fungeerde hij vaak als verkenner, niet de minst gevaarvolle plaats in een gevechtsformatie. Bij nacht en ontij zochten ze de tegenstander op. Voor de vijand waren de ontmoetingen onveranderlijk rampzalig.

ONDERSCHIEDING

Het verhaal - dat nog eens geschreven zou moeten worden - van doodgewone Nederlandse soldaten in een uitzonderlijk goede gevechtseenheid. Een verhaal

over afsluitingen, hinderlagen en nachtelijke overvallingen. Over militair vakmanschap, grote kameraadschap en vooral moed. Over de commandant die gewond op een deur werd afgevoerd, onder vijandelijk vuur. Over leden van dit combat team die waren achtergebleven en door hun maten met gevaar voor eigen leven werden opgehaald. De commandant kreeg de hoogste militaire onderscheiding, bij de uitreiking waarvan ook zijn mannen werden gememoreerd. Het uitreiken van een onderscheiding aan de mannen zelf, naast die aan de commandant, zou op zijn plaats geweest zijn, menen we achteraf te moeten stellen.

GROTE VAART

Soldaat J. in den Berken vertrok op 26 november 1949 met de *'Kota Inten'* om in Nederland te debarkeren op 24 december. De thuisvaarders werden verwelkomd met een toespraak van de toenmalige minister van defensie, die 's avonds, tot veler verrassing, onder de met dennentakken versierde en verlichte welkomstboog door, huize In den Berken met een bezoek vereerde. Met groot verlof op 28 februari 1950 en daarna nog een herhalingsoefening. Jaap begon in 1952 met de studie machinist grote vaart. Een studie die, gezien het feit dat de oorlog voor hem al vanaf 1940 had geduurd, bijzonder zwaar geweest moet zijn. Na de succesvolle studie ging hij varen om daarna een goede baan aan de wal te krijgen.

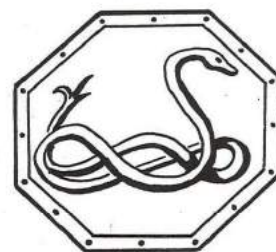
GEZONDHEID

Twintig jaar daarna sloeg het noodlot toe in de vorm van een klaplong met bijkomende complicaties. Hij werd tenslotte op 45-jarige leeftijd volledig afgekeurd, waarna een bijzonder moeilijke tijd aanbrak. In 1977 vond hij draai weer door mee te helpen aan het tot stand komen van een reünie van mannen van het Indië-bataljon. De reünie vond plaats in 1978 in de General Spoor kazernes. Vanaf die tijd gingen zijn gedachten uit naar het opzetten van een vereniging voor alle oud-militairen Indiëgangers. In 1985 kregen die plannen vastere vorm door radio en TV-uitzendingen. De commandant van het voormalige combat team verleende volledige medewerking en zo kon de VOMI gestalte krijgen. Door zijn onvolprezen inzet, samen met anderen, kon in 1986 de vereniging landelijk worden uitgebouwd. Dit jaar deed hij om gezondheidsredenen een stap terug en gaf de voorzittershamer uit handen. Aan Jaap In den Berken heeft de VOMI veel te danken. We mogen hem daar dankbaar voor zijn. De redactie wenst hem en zijn gezin geluk en voorspoed.

Ton v. d. Wildt

DE VIJF KERNDUWELSTELLINGEN VAN VOMI

1. De vereniging heeft ten doel, het behartigen van de ideële, materiële en immateriële belangen van de oud militairen Indië- en Nieuw-Guineagangers die bij de Ned. Strijdkrachten in Ned. Indië, resp. in Nieuw-Guinea hebben gediend; in het bijzonder de dragers van het Ereteken voor Orde en Vrede;
2. van de belangen van hun weduwen en wezen, alsook van de nagelaten betrekkingen van hen, die als direct gevolg van militaire dienstverrichtingen om het leven kwamen of van hen, die ten gevolge van dienstverrichtingen invalide werden;
3. Het herdenken van hen die gevallen zijn tijdens militaire dienstverrichtingen alsmede van hen, die tijdens of ten gevolge van internering, krijgsgevangenschap, ziekte of ongevallen in of door de militaire dienst zijn overleden;
4. De vereniging tracht het gestelde doel langs wettige weg te verwezenlijken, los van elke partijpolitieke richting, levensovertuiging of religie;
5. De vereniging staat open voor samenwerking, onder behoud van onafhankelijkheid, met verenigingen die zich op overeenkomstig terrein als de VOMI bewegen en aanverwante doelstellingen nastreven.

VAN HER EN DER

FILMAVONDEN

In het kader van de ledenwerving, of gewoon om een plezierige bijeenkomst op te luisteren, kan een film over tempo dulu goed van pas komen. Hoofdbestuurslid *J.J.H. de Wit*, die diende als dienstplichtige bij het 3e bat Jagers was toentertijd filmoperateur. Hij beschikt over goede contacten en zal gaarne informeren. Voor filmvertoningen is te denken aan de periode vanaf september. Voor verdere informatie: *J.J.J. de Wit*, Molenbrink 60, 2553 GR 's Gravenhage, telefoon 070-977822.

VK KNIL

Enkele van onze leden behoorden tot het voormalige vrouwenkorps van het Kon. Ned. Indisch Leger. Wij (red.) kennen dit korps en hebben er grote bewondering voor. Leden van dit korps maakten ons wegwijs in de tropische wereld en van hun adviezen hebben wij een goed gebruik gemaakt. Aan hun adviezen heeft ook het Vrouwen Hulp Korps veel nut gehad. We hadden onze handenvol aan het uitbrengen van het 1e nummer van Sobat. Laten zij er echter van verzekerd zijn dat de redactie in volgende nummers zeker aandacht zal besteden aan het VK KNIL. Mocht bovenstaande aanleiding zijn voor u om contact op te nemen met de redactie, dan vinden we dat een juichende zaak. Misschien kunnen we besluiten met de vraag: *Waar is Elly Tan gebleven?*

LEDENWERVING

Van de ledenadministratie ontvingen wij bericht dat er een maandelijkse ledenaanwas is van 100. De administratie wordt keurig bijgehouden en zo spoedig mogelijk hoopt de ledenadministratie het bestand in een computer op te nemen. U kunt enorm van dienst zijn door tijdig uw adreswijziging door te geven en eventueel andere mutaties die van belang kunnen zijn. Zelf kunt u actief zijn op het gebied van ledenwerving. Haal er een sobat bij. Uw afdeling beschikt over aanmeldingsformulieren. Als dat aanmeldingsformulier is verzonden, is de zaak nog niet rond. De penningmeester wacht tot het nieuwe 'lid' zijn contributie heeft gestort. Pas dan wordt de lidmaatschapskaart opgestuurd.

WAAR IS LEFRANT

A. Antonides, Ocgemastraat 22, 4265 HR Genderen, zond ons bericht dat hij één zijner oude dienstkameraden is kwijtgeraakt. Hij vraagt zich af of die kameraad nog leeft en of 'Sobat' wellicht zijn vraag kan oplossen. We doen een poging.

Het gaat om *Lefrant*, korporaal van het KNIL, Menadonnees en geboren omstreeks 1925. In de periode '48-'49 was hij beheerder van MB II (Militaire Bakkerij) in Tjimahi. In 1949 vertrok hij naar Menado. 'Sobat' stelt ruimte beschikbaar voor lezers in de rubriek Opsporing Verzocht.

VISUELE DOCUMENTATIE

De afdeling Visuele Documentatie (VIDOC) van het Tropenmuseum beheert een grote verzameling zwart/wit foto's en kleurendia's over landen in de tropische wereld. Deze foto- en dia-verzameling staat niet alleen het Tropenmuseum ter beschikking, maar is ook toegankelijk voor andere instanties en voor particulieren. Iedereen kan bij VIDOC beeldmateriaal uitzoeken en bestellen voor eigen doeleinden.

Een plaatje waar we beste herinneringen aan hebben. Met een patrouille in onbekend gebied trokken we (1-4-3-14 RI), de door regens sterk gezwollen Tjihideung (Garutse-West Java) over. Een deel van de patrouille lag nog aan de linkeroever, anderen waren reeds overgestoken. Een tani in de sawah meende dat de Brenschutter toch noch moeite had zich in de sterke stroom staande te houden en meende een handje te moeten helpen. De man kreeg later een applausje en ging met de nodige sigaretten rijker verder met het uitplanten van zijn bibit. Het zijn die ontmoetingen, in een ver verleden, met vriendelijke mensen uit een andere wereld, die ons nu nog blij stemmen.

FOTO ALBUM VOMI-LEDEN

Deze twee pagina's van Sobat zijn bestemd om met allerlei foto's, gemaakt tijdens jullie Indië-periode, te worden gevuld. Het wordt de hoogste tijd dat wij elkaar visuele herinneringen doorgeven. Dat brengt de tongen los en geeft stimulansen om zelf eens in schoenedozen, weggestopte albums en mapjes met vergeelde prenten te neuzen. Tien tegen één zijn er leuke, spannende, trieste, vreemde en heel gewone kiekjes bij die ook anderen kijkplezier verschaffen. Stuur ze ons op. Vergeet niet op de achterzijde naam en adres te schrijven en op een apart vel een toelichting mee te sturen. De redactie heeft een geweldig visueel geheugen, maar kan onmogelijk op een zinvolle manier onderschriften bedenken van de duizenden foto's die door VOMI-leden in de Grote Oost zijn gemaakt.

Mannen van het troependetachment I Div. 7 dec. in het 'velddienstterrein' Antjol (een gebied tussen de Benedenstad van Batavia en de havens van Priok). Het troependetachment, samengesteld uit een peloton van 3-14 RI en een peloton van 3-2 RI, was verantwoordelijk voor de beveiliging van de Divisiestaf en voor de veiligheid van de divisiecommandant, wanneer hij de troepen bezocht. Beide pelotons keerden in mei 1947 terug naar hun eenheden om later aan de politionele actie deel te nemen. Het moerasgebied van Antjol, met een buitengewoon interessante flora en fauna, was bijzonder geschikt om allerlei zaken uit te proberen (op exact dezelfde plaats bevindt zich nu het recreatiegebied Ancol, zeer de moeite waard). Aan het einde van de veldtoefening werden dit soort plaatjes geschoten, om daarna af te marcheren naar gereedstaande 3-tonners. De foto werd genomen begin december 1946. De afdrukjes gingen grif van de hand om naar huis te worden gestuurd. De hemel weet welke heerlijke Indianenverhalen in de begeleidende brieven werden geschreven.

Deudeul, regentschap Tasik Malaya (West Java), medio 1949. De commandant van 4-3-14 RI gaf in een toespraak de aange-treden compagnie 'prae federale troepen', later overgegaan in de TNI, de beste wensen mee. Ze konden rekenen op onze steun en hulp. De betrekkingen met deze gedisciplineerde, goed bewapende en uitgeruste troepen waren hartelijk. Althans voor hen die zich konden aanpassen aan de gewijzigde verhoudingen.

INSTITUUT VOOR DE TROPEN

Wij van de VOMI gingen van de veronderstelling uit, dat zich een uitgebreid foto-archief zou bevinden bij de RVD. Dit is niet correct. Bij de RVD bevindt zich geen enkele foto uit de periode '45-'50. Ook bij het rijksinstituut voor oorlogsdocumentatie is dat niet het geval. Slechts het Tropenmuseum beschikt over enig materiaal uit die periode (ongeveer 100 foto's). De vele honderdduizenden foto's bevinden zich in de ontelbare foto-albums van oud-Indië-gangers militairen. In de loop van de jaren zullen die kieken wel verloren gaan, of zo slecht van kwaliteit worden, dat ze niet meer te reproduceren zijn. Misschien wordt dat in het jaar 2050 wel jammer gevonden.

HISTORISCH ARCHIEF

In het historisch archief zijn foto's uit vroegere tijden ondergebracht. Het is een collectie van ongeveer 400.000 zwart/wit foto's, deels op stamkaarten, deels in album. Het oudste album dateert van 1870. Een klein aantal foto's is ingekleurd. Het grootste deel van deze collectie wordt gevormd door beelden uit het voormalig Nederlands-Indië. Ook zijn er historische opnamen uit andere landen zoals Suriname en het voormalig Belgisch Congo. De uitgebreide collectie geeft een uniek beeld over het leven in de vroegere koloniën en is cultuur-historisch van grote waarde. Het is een van de weinige fotocollecties op historisch gebied die voor het publiek toegankelijk is.

VEERTIG JAAR GELEDEN

Gij komt niet om dit land de oorlog te brengen, maar om het de vrede te hergeven

De 21e juli aanstaande zal het 40 jaar geleden zijn dat de eerste politionele actie in het voormalige Nederlands Oost-Indië van start ging. In voorbeeldige slagorde overschreden goed geoefende, veelal tropengeacclimatiseerde en bepaald gemotiveerde militairen van de verbonden wapens der Nederlandse strijdkrachten de zogenaamde demarcatielijn. Als een heet mes door de boter sneden ze door vijandelijke linies en versterkingen, om de opgegeven doelen binnen de gestelde tijd te bereiken.

De legercommandant, de luitenant generaal S.M. Spoor had zijn wapenbroeders toegesproken: *'Gij komt niet om dit land de oorlog te brengen, maar om het de vrede te hergeven. Gij komt niet als veroveraar maar als bevrijder. Gij komt niet om te straffen maar om te beschermen.'*

De dagorder getuigde van liefde voor dit land en de volkeren die het bewoonden. Ik ken geen militair, die het met die dagorder niet eens was, toen en daar. Binnen de demarcatielijnen hadden ze in de grote steden de veelal uitgemergelde vluchtelingen gezien, bedekt met een stuk jutezak, een hele zak voor de bevoorrechten. 's Morgens bij dagaanbreken hadden dagelijks militaire drietonners, van het garnizoenscommando, rondgereden, om knokige uitgeteerde lijken te verzamelen, uit portieken, van onder een afzak of zo maar uit de berm onder een uitbundig bloeiende flamboyant. Bij het bereiken van de doelen, veelal grote steden, op de avond van de 21e juli 1947 en de dagen daarna, waren ze er weer, de drommen halfnaakte ellendigen, verlepte jonge vrouwen die godinnenlijven hadden kunnen hebben, ontstellend trieste oude mannen en vrouwen. Vooral ook veel naakte kinderen met dikke bonkige knieën en bolle buiken van hongeroedeem. Ze stonden in rijen bij de veldkeukens, met een verroest blikje in de hand en de soldaten gaven hun eten weg, zo zijn soldaten. Geen mens toen, van hoog tot laag, in al die oprukkende eenheden, die niet voelde en wist dat dit wondermooie land, dit

rijke land toebehoorde aan de lieve, innemende, van huis uit tolerante mensen die het bewoonden. Van een Indonesische vrijheidsstrijd door elkaar beconcurrerende, door Japanners en Brits-Indiërs bewapende, strijdgroepen, kon nauwelijks sprake zijn. Eerder waren de Chinezen in Tangerang uitgemeord en was de gehele Christengemeente in Depok om zeep geholpen in naam van de vrijheid. De republiek Indonesia was geboren op 17 augustus 1945 in bloed en vuur. De eerste wapenfeiten van de jonge republiek waren het afslichten, voor zover mogelijk, van de in kampen achtergebleven Nederlandse mannen, vrouwen en kinderen, nog vóórdat geallieerde of Nederlandse eenheden konden landen. Integere, welkenkende politieke en militaire leiders van de republiek hebben de bloedbaden, aangericht door het schuim der natie, niet kunnen voorkomen. Laat er geen twijfel over bestaan dat de Nederlandse eenheden, die op de 21e juli 1947 de demarcatielijnen overschreden, dit deden met de bedoeling om orde en vrede te brengen en niet anders.

Ton v. d. Wildt

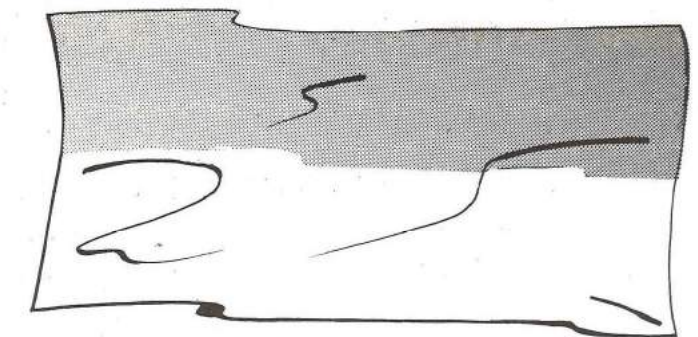
MONUMENTEN VOOR GEVALLENEN

VOMI HB-lid J.J.H. de Wit attendeerde de redactie op het feit dat hij recentelijk, tot zijn verbazing, een gedenkplaat had ontdekt met daarop de namen van de gevallen van het bataljon, waarmee hij in Indië had gediend. Hij meende dat 'Sobat' daar aandacht aan zou kunnen besteden. We nemen de suggestie gaarne over. Temeer ook omdat een relatief groot aantal VOMI-leden nimmer reünies en herdenkingen van hun oude eenheid bijwoonden, of het contact daarmee verloren.

Om een snelle start te maken, grijpen we terug naar gegevens uit het blad De Limburgse Jager (nr. 2 van 1986), het corpsorgaan van het traditievolle regiment. In volgende uitgaven van de 'Sobat' zullen andere monumenten, elders in Nederland, aan de orde komen. De kapitein der Limburgse Jagers b.d., KGM van Drumel besluit zijn begeleidend artikel met:

Bij terugkeer naar Nederland hebben de mannen van alle bataljons plechtig afscheid genomen van hun gesneuvelde kameraden op de 'erevelden' in Indonesië en daarbij beloofd 'wij zullen jullie nooit vergeten'. We kunnen zeggen dat de bataljons van het Regiment Limburgse Jagers die belofte meer dan waar maken. De Indië-bataljons houden immers regelmatig, ieder bataljon op zijn eigen wijze en frequentie, dodenherdenkingen bij het monument voor de gevallen van het Regiment Limburgse Jagers, in de Frederik Hendrikazerne te Venlo. Moge ook dit artikel in ons blad 'de Limburgse Jager' een witing zijn van het feit dat we de band met onze gesneuvelde wapenbroeders in stand willen houden.

2e Bataljon	13e Regi. Inf.
2e Bataljon	14e Regi. Inf.
3e Bataljon	14e Regi. Inf.
3e Bataljon	2e Regi. Inf.
4e Bataljon	2e Regi. Inf.
5e Bataljon	2e Regi. Inf.
6e Bataljon	2e Regi. Inf. (402 BI)
7e Bataljon	2e Regi. Inf. (433 BI)
2e Bataljon	6e Regi. Inf.
4e Bataljon	6e Regi. Inf.
5e Bataljon	6e Regi. Inf.
6e Bataljon	6e Regi. Inf. (425 BI)
1e Bataljon	11e Regi. Inf.
3e Bataljon	11e Regi. Inf.
4e Bataljon	11e Regi. Inf.
5e Bataljon	11e Regi. Inf.

SANG-MERAH-PUTIH

W e hebben allen in Indië het voortreffelijke orgaan van de 'Nederlandse strijdkrachten in Indonesië', met de naam 'Wapenbroeders' gekend. Misschien wel het beste Nederlandse blad voor de strijdkrachten, ooit verschenen. 'Wapenbroeders' verheugden zich in een enorme populariteit. Het bereikte de meest afgelegen buitenposten, waar het werd uitgespeld en stukgelezen. Dat was ook de opdracht die de redactie zich stelde: 'Wapenbroeders te veld, waar hij thuis hoort'. Zelf hebben we op een buitenpost, waar we zes maanden door de luchtverplegingscompagnie werden bevoorrad, vanwege defecte bruggen, 'wapenbroeder' (en andere lectuur) wekelijks per Dakota ontvangen, met een beste verspreidingsnorm. 'Wapenbroeders' bereidden ons niet zelden voor op de dingen die komen gingen. De dag van de soevereiniteitsoverdracht stonde er aan te stellen dat de rood-witte vlag van de republiek zou zijn ontstaan door het blauw van de Nederlandse vlag weg te laten. Het leek ons interessant om een artikel, betrekking hebbend op de geschiedenis van de Indonesische vlag uit 'Wapenbroeders' 4e jaargang nummer 38 van 22 december 1949, over te nemen.

ONTSTAAN VAN EEN NATIONALE VLAG

De rood-witte vlag als symbool van het nationale Indonesië is ouder dan de meesten weten. Al in 1922 werd zij gehesen door de 'Perhumjd vertoende' de vlag nog de banteng-kop in het midden. Haar eerste lustrum vierde zij in Indonesië. De PNI hees haar in 1928 te Bandung. Een jaar later ontplooidde zij haar kleuren op het congres der Indonesische studenten. De banteng-kop was er toen uit verdwenen. Hoe is men tot de keuze van deze vlag gekomen? Hoe is men tot de keuze van deze vlag gekomen?

KLEURENSYMBOLIEK

Wij zijn gewend aan kleuren a bepaalde symbolische waarde toe te kennen. Ook het Oosten kent deze symboliek die er zelfs sterker ontwikkeld is dan in het Westen. De kleur komt hier niet alleen overeen met bepaald gemoedsaandoeningen of karaktereigenschappen, zoals dat bij ons meestal het geval is, maar kan ook corresponderen met een bepaald beroep, een dag van de week, een windstreek e.d. De waarde, die de rode en witte kleur in de symboliek van Indonesië bezit, stemt nagenoeg overeen met die, welke men er in het Westen aan toekent. Wat zou wit anders kunnen symboliseren dan begrippen als reinheid en zuiverheid en rood anders dan moed, kracht en liefde? Hiermede is de symboliek nog niet uitgeput. Nauw samenhangend met de aanduiding van kleuren is in het Oosten de voorstelling van het heelen in zijn twee tegenovergesteld krachten. Wij vinden haar bijv. in de beide groepen van de Wajang Kulit en in de Pat Kwa, het bekende Chinese achthoekige teken. In het midden daarvan treft men de Im Janu Tjoc aan, een ronde figuur, samengesteld uit twee visachtige vormen, de ene wit, de ander zwart, het licht en de duisternis, tesamen de cosmos vormend. Ook het rood-wit wordt wel in deze zin opgevat: het rood, de kleur van het bloed, stelt het lichamelijke voor, het wit, het onstoffelijke, de geest. Tesamen vormen zij de eenheid, de complete mens.

ZINVOL GEBRUIK

In vele delen van Indonesië werden de rood-witte kleuren reeds eeuwen geleden zinnig gebruikt. Zo wordt een Javaanse baby op de vijfde dag (als de zuigeling dus juist een pasar-week oud is) 'djenang abang putih' gegeven, ter afwering van onheil. Het is pap van wit rijstemeel, roodbruin gekleurd met

klappersuiker. Van rood-witte vlaggen wordt herhaaldelijk melding gemaakt. In de kraton van Solo bevindt zich een vlag, die afkomstig zou zijn van Kiahi Ageng Tarub, zoon van Raden Widjaja, de eerste vorst van Modjopahit. Op hem voeren de Javaanse vorsten hun afstamming terug. Het moet een witte vlag zijn, bestikt met rode letters in 'pegon' (Javaans in Arabische letters geschreven). Dit laatste is nogal vreemd, omdat Raden Widjaja lang voor de komst van de Islam op Java overleed. Nog steeds wordt in tijden van onheil in Solo een rood-witte vlag in de geschiedenis genoemd, nl. in een oorkonde, die in 1924 op last van Raden Widjaja werd vervaardigd. Reeds 650 jaar geleden was er dus al sprake van het 'merah-putih'. Zeker, het betrof hier een symbool voor een bepaald deel van Java. Maar in de afgelopen jaren werd deze rood-witte vlag over nagenoeg geheel Indonesië wel als zodanig aanvaard. Bovendien zijn de meeste nationale vlaggen dat pas langzamerhand geworden. Ook ons eigen rood-wit-blauw.

ACTIVITEITEN AGENDA

zaterdag 20 juni: Burma Reunie in de Beatrixhal van de Jaarbeurs te Utrecht. Meer informatie bij F. Blom, Kastanjelaan 11, 2282 HT Rijswijk, tel. 070-907001.

vrijdag 14 augustus 1987: Stabelan in de Koning Willem I kazerne in Den Bosch. Inlichtingen bij J. de Bruin, Gastakker 33, 4817 XA Breda, tel. 076-812811

vrijdag 14 augustus 1987: Stichting Herdenking 15-8-1945; bloemlegging bij plaquette in de hal van de Tweede kamer op het binnenhof.

zaterdag 9 oktober 1987: 14e Bataljon Infanterie Bogor, bijeenkomst in Bronbeek te Arnhem; meer informatie bij W. Hermans, Kleefse plein 4, 6834 AC Arnhem, tel. 085-217160.

BATU VROEGER EN NU

Weerzien na 45 jaar

Onze keus was gevallen op Batu, een stadje in de koele bergstreken van Oost-Java. Dat leek ons de beste plaats om van daaruit de wijde omtrek te verkennen. Veel kon ik mij uit m'n herinneringen - zo'n veertig jaar geleden - toen ik er als jochie van tien enkele vakanties doorbracht niet meer herinneren.

Toen was Batu een groot dorp, met duidelijk één hoofdstraat met veel ruime Europese woningen en verder fors uit de kluiten gewassen dessa's rondom. De verhouding toen en nu was geloof ik één op tien. Het rustige dorp is een stadje geworden. De hoofdstraat is nu tien meter breed en de oude huizen van weleer zijn nu grotendeels verdrongen door nieuwbouw. Die vergelijkingen stapelden zich op toen Truus en ik per dogkar naar een geschikte verblijfplaats gingen zoeken. We waren vanuit Malang (de bekende garnizoensplaats van het KNIL) per bus gereisd. De bus waarin ik weer voor het eerst na 40 jaar een lekkere undé-undé consumeerde en wij door de buscontroleur getraceerd werden op een mini lumpia. Overheerlijk en geweldig vriendelijk van de man.

We reden eerst langs luxueuze hotels die ons weinig aanspraken. Comfortabel, netjes en in wezen niet veel anders dan een vergelijkbaar hotel in pakweg Griekenland of Italië. Bij toeval zagen wij beiden opeens het bordje 'Losmen Metropole'. Een grote tuin met veel gras en koelte gevende bomen vormde de entree.

Daarachter een nogal verwaarloosd huis van fors formaat, dat toch iets gezelligs uitstraalde. Een typisch bouwsel uit de jaren dertig, toen talrijke Nederlanders zich in deze streek nestelden. Uitstappen en op zoek naar de vrouw des huizes. De kebon schuifde naar ons toe. 'Ibu is boodschappen doen in de passar. Het kan nog wel even duren voordat ze terug is', vertelde hij ons. We namen plaats op rotan stoelen in de voorgalerij.

We hadden niet de minste haast en... na een snelle verkenning van de kamers en andere ruimten, stond ons besluit al vast: dit zal het worden! Ibu kwam na een half uurtje thuis. Stapte uit een dogkar met een mand vol eetwaar. 'Selamat pagi'. Ze lachte verlegen en vroeg waar we vandaan kwamen. Toen ze hoorde dat we Nederlanders waren, toonde haar gelaat extra sympathie voor ons. Over de prijs waren we het snel eens. We kozen een kamer en vertelden dat we vier of vijf dagen zouden blijven. Ibu ontpopte zich in die periode als een buitengewoon zorgzame gastvrouw. Ze genoot zichtbaar wanneer we haar kookcapaciteiten prezen. Ze verweerde ons keer op keer. Ik noemde soms terloops lekkernijen die ik me nog uit mijn jeugd herinnerde. Tapeh bijvoorbeeld, dat heerlijke hapje van gegist rijst of ketella en kolek, gekookt fruit in een klapper-gula Jawa saus. Die smakelijke hapjes kregen we in de middagen opgediend. Een keer was er nog een extra verrassing: avocado uit haar eigen tuin, klaargemaakt met een caramel of koffië-extract. Verukkelijk. De man van Ibu had zo te zien onregelmatig werk. Enkele dagen zagen we hem thuis. Soms liet hij zich een etmaal niet zien. Hij was ook degene die regelmatig de bezem ter hand nam om gangen en eetkamer aan te vegen. In de kamers van de gasten kwam hij echter nooit. Ik speelde vaak met zoonlief Adik van drie. Tekende voor hem houterige poppetjes en soms lieten we autootjes met elkaar botsen. Reuze pret als dat lukte.

Ibu vond het wat gezellig met al die gasten. Toen we er waren had ze er zes; twee Nederlandse stellen en een tweetal rondtrekkende Zwitsers. Met Truus voerde Ibu vrij lange gesprekken over haar land, het kokkerellen, zontje Adik ende nare ervaringen met toeristen. Ze toonde belangstelling voor onze dagelijkse tochtjes en vroeg hoeveel dit of dat ons had gekost. Ook zorgde ze voor onze kleren. Die kregen regelmatig een fikse was- en strijkbeurt. Haar werkdag was lang, maar telde ook rustpauzes. Om kwart voor zes was ze al druk in de weer. Wassen, kippen voeren, ontbijt klaar maken. Hier en daar wat beredderen. We kennen dat wel. Rond zeven uur stond ons ontbijt altijd gereed; compleet met hete thee en gekookte eieren.

Het boodschappen doen nam dagelijks zeker zo'n drie uur in beslag, want de pasar was een kwartier gaans verwijderd van haar losmen. Ze reed dan altijd mee met bekenden in een dogkar. Onze gesprekken waren weliswaar kort, maar op den duur wisten we vrij veel van elkaar. Ze vond gasten hebben erg leuk, maar ze moesten niet lastig zijn of er vieze gewoonten op nahouden. Voor de inwendige mens zorgde ze uitstekend. Toen ik me een keer liet ontvallen thuis regelmatig voor het eten te zorgen, bood ze me direct enkele recepten aan van gerechten, die we bij haar hadden gegeten. Ik heb ze braaf opgeschreven, maar het opvolgen van haar kookadviezen moet nog gebeuren. Het afscheid was reuze hartelijk. Even daarvoor kreeg ze van ons een mapje met foto's die we in Batu speciaal van haarzelf, Adik en de kebon hadden gemaakt. Of we in de komende jaren nog terugkomen? 'Barangkali (misschien)', luidde ons antwoord, naar ons gevoel klonk dat weinig positief

Bob v. Alphen

SANUR BEACH, IN 1948 EN 37 JAAR LATER

Een herinnering van Ton van der Wildt

In juni 1948 hadden we het grote voorrecht de gasten te zijn van de Belgische, uit een adellijke familie en in Brussel geboren, schilder Adrien Jean le Majeur. Na een zwerftocht over de gehele wereld vond hij zijn geluk op het strand van Sanur, op Bali. Een paradijselijk tropisch strand, met wuivende palmen, bloeiende en geurende Frangipani en hemelse Kembang Sepatu. Koraalriffen honderd meter uit de kust in de blauwe zee. Verder op een enkele visser na een verlaten strand.

Le Majeur raakte in de voorhof van de dorpsstempel van Kelandis diep onder de indruk van de dansen en de schoonheid van de danseres Ni Pollok. Hij bouwde een huisje aan het strand van Sanur en Ni Pollok werd zijn schildersmodel. Zijn schilderijen van haar en van Balinese landschappen hadden een groot succes en vonden veel afters. Het was daar dat wij als amateurfotografen een, mogen wij zeggen, wereldberoemd schildersmodel voor de lens kregen. We herinneren ons, als op de dag van gisteren, haar gastvrijheid, haar lieve lach en haar schoonheid. Alles was daar mooi: de gebeeldhouwde tafel, de deuren versierd met houtsnijwerk van boven tot onder, de lelies in het vijftiende, de bloeiende hibiscus en het zonlicht op het water van de lagune, waar een visser in een vlerkpauw zijn netten uitgooide. We keerden er terug in september 1985,

waar we vernamen dat Ni Pollok drie maanden tevoren was overleden. Le Majeur was reeds in 1958, na een operatie, in Brussel overleden. Het huisje stond er nog, precies zoals toen. De kunstvoorwerpen waren afgestaan aan de Indonesische regering, die het geheel tot museum 'Le Majeur' verklaarde. Het huisje bevond zich nu wel temidden van winkeltjes, eethuisjes en stalletjes en het gonsde er van de bedrijvigheid. Luttele meters verderop, waar vroeger klapper-ratten stoeiden in het warme zand van het verlaten strand, staat nu het internationaal befaamde 'Bali Beach Hotel'. De paradijsjes op onze aarde worden steeds schaarser. De eerlijkheid gebiedt ons te melden dat we in 1985 overigens in dit 'paradijselijke' hotel verbleven.

Ton v.d. Wildt

Het nieuwe bestuur voltallig bijeen: van links naar rechts G.H.M. Reijnen gzn. (redactiecommissie), J.C.M. Mey (vice-voorzitter), J.P.C. Rausch (ledenwerving), Ant. P. de Graaff (algemeen secretaris), H. van Montfoort (voorzitter), J.W.J. in den Berken (2e vice-voorzitter), L.J. Berenbroek (penningmeester), L.W.A. Berenbroek (2e secretaris), A.W. Zantinge-Edens (soc. commissie), C. van Aniel (2e penningmeester), J.J.H. de Wit (ledenwerving).

Hoofredactie:
T. van der Wildt (tijdelijk).
Eindredactie:
B. van Alphen.
Medewerkers:
G.H.M. Reynen Gzn., R. Grit, B.J. Annelink.
Vormgeving:
Quixotic Design, Eindhoven.
Zet- en drukwerk:
Drij. De Kempen, Hapert
Financiële zaken:
C. van Aniel, Albert Schweitzerlaan 7,
4281 LT Aniel, telefoon 01832-2882.
Redactie-adres:
G.H.M. Reynen Gzn., V. Mieroplaan
43, 1701 AW Heerhugowaard, telefoon
02207-11776.

HOOFDBESTUUR

Voorzitter: H. van Montfoort, Nijlpaardstraat 23, 6531 RR Nijmegen, telefoon 080-551218.
Vice-voorzitter: J.C.M. Mey, Schadeken 149, 2264 KL Leidschendam, telefoon 070-272565.
2e Vice-voorzitter/ledenadministratie: J. W.J. in den Berken, Kelbergen 116, 1104 LE Amsterdam, telefoon 020-908815.
Algemeen secretaris: Ant. P. de Graaff, Postbus 168, 5140 AD Waalwijk, telefoon 04160-36975.
2e Algemeen secretaris: L. W.A. Berenbroek, Hengstdalseweg 249, 6523 EJ Nijmegen, telefoon 080-225374.
Algemeen penningmeester: L.J. Berenbroek, Weezenhof 24-16, 6536 JE Nijmegen, telefoon 080-447707.
2e Algemeen penningmeester: C. van Aniel, Albert Schweitzerlaan 7, 4281 LT Aniel, telefoon 01832-2882.
Ledenwerving: J.P.C. Rausch, Kon. Wilhelminalaan 387, 2211 AK Voorburg, telefoon 070-857934.
J.J.H. de Wit, Molenbrink 60, 2553 GR 's Gravenhage, telefoon 070-977822.
Redactie commissie: G.H.M. Reynen, Gzn. v. Mieroplaan 43, 1701 AW Heerhugowaard, telefoon 02207-11776.

AFDELINGSBESTUREN

Groningen
Voorzitter: K.H. Luining,
Pleiadelaan 257, 9742 NN Groningen, telefoon 050-770052.
Secretaris: A. Schwere, Metaallaan 99, 9743 BP Groningen, telefoon 050-774528.
Friesland
Voorzitter: K. Swart, Konkelswei 7, 8854 AS Oosterbierum, telefoon 05188-1236.
Secretaris: H.J. Leeman,
Drostlaan 72, 8303 EE Emmeloord, telefoon 05270-13792.
Drente
Voorzitter: Th. J. V. Zonder,
Vlouwakkers 47, 9468 HE Annen, telefoon 05922-1599.
Wvd. secretaris/penningmeester: R. Grit,
no. 90, 9458 TD Balloo, telefoon 05924-1361.
Overijssel
Voorzitter: H.J. Beekhuizen, Bosplaat 93, 8032 DR Zwolle, telefoon 038-540275.
Secretaris (tvs. P.R.): M.C. Vermeulen,
Morslaan 73, 7576 CD Oldenzaal, telefoon 05410-12735.
Oost-Gelderland
Voorzitter: G. Veenendaal,
Past. Reulinkstraat 1, 7076 AP Varselder, telefoon 08356-83203.
Secretaris: B.J. Th. Winterink,
Zuivelweg 15, 7003 CA Doetinchem, telefoon 08340-26736.
Centraal Gelderland
Voorzitter: M. Karens,
Gruttersdreef 206, 7328 DP Apeldoorn, telefoon 055-331078.
Secretaris: J.H. Schuld, Zwaluwstraat 25, 8172 EW Vaassen, telefoon 05788-5849.
Noord-Holland
Voorzitter: S.J. Keuning,
Bloemaertlaan 182, 1816 KE Alkmaar, telefoon 072-119029.
Secretaris: G.H.M. Reynen,
Gzn. van Mieroplaan 43, 1701 AW Heerhugowaard, telefoon 02207-11776.
Zuid-Holland noord
Voorzitter: J.C.M. Mey,
Schadeken 149, 2264 KL Leidschendam, telefoon 070-272565.
Secretaris: W.G.L. Topée, Florance Nightingalestr. 208, 2286 JT Rijswijk.
Zuid-Holland zuid
Voorzitter: G. de Jong, Rozenlaan 41, 2995 AS Heerjansdam, telefoon 01857-1902.
Secretaris: A. W.C. van Rijswijk,
Zwaluwenburg 28, 3328 CP Dordrecht, telefoon 078-178369.
Zeeland
Voorzitter: F. Smoorenburg,
Koedijk 2, 4413 RB Krabbendijke, telefoon 01134-2005.
Secretaris: J. Roovers, Lorentzlaan 45, 4532 KN Terneuzen, telefoon 01150-95262.
Noord-Brabant
Voorzitter: A.J.M. Bierens,
Rameastraat 19, 5216 ES Den Bosch, telefoon 073-143232.
Secretaris: F.D. Dubois,
De Wieken 110, 4765 BD Zevenb. Hoek, telefoon 01685-2669.
Limburg
Voorzitter: J. Sillen, Karel Doormanlaan 18, 5953 EJ Reuver, telefoon 04704-1861.
Secretaris: PH. J. Witteveen,
Pastoor Hermensstraat 11, 5951 GA Belfeld, telefoon 04705-1478.

COMITÉ VAN AANBEVELING

Gen. maj. b.d. D.C. de Vries, Karmelitenessenstraat 18, 6816 PK Arnhem. Oud-com-mandant 7 december-divisie.
Brig. gen. b.d. W. Epke, Velperweg 149, 6824 MB Arnhem, RMWO 4, commandant KTOM 'Bronbeek'.
Kol. b.d. R. Boekholt, Jachthoorn 7, 6581 BC Malden, adj. in b.d. H.M. de koningin.
J.H. Smith (arts), Elfuursweg 74b, 7213 ER Gorssel, oud-bat. arts 3 RS, 3e inf. brig. 7 december-divisie.

RAAD VAN ADVIES

Brig. gen. b.d. W. Epke, Velperweg 149, 6824 MB Arnhem.
Kol. b.d. R. Boekholt, Jachthoorn 7, 6581 BC Malden.
J.H. Smith, Elfuursweg 74b, 7213 ER Gorssel.
Notaris mr. J. W.A.M. Janssen, Groesbeekseweg 191, 6523 NS Nijmegen.

SPECIALISTEN SOCIALE COMMISSIE

J.H. Smith, arts, Elfuursweg 74b, 7213 ER Gorssel, telefoon 05759-4334.
M. Meijer, Veenendaalkade 668, 2547 BG 's Gravenhage, telefoon 070-294986.
J.J.H. de Wit, Molenbrink 60, 2553 GR 's Gravenhage, telefoon 070-977822.
H. de Haart, Koelandsweg 7, 8435 JX Donkerbroek, telefoon 05168-971.
G.H.M. Reynen Gzn., Van Mieroplaan 43, 1701 AW Heerhugowaard, telefoon 02207-11776.
Mr. L.M. Welle Donker, Heemraadsingel 303, 3023 BG Rotterdam, telefoon 010-4775544.

Mw. A. W. Zantinge-Edens, Van Sandickstraat 31, 7711 HW Nieuwleusen, telefoon 05296-1281.
J. G. W. Hendriks, Bolkskamp 51, 7576 GJ Oldenzaal, telefoon 05410-14447.
V. Bridié, Van Nijenrodestraat 117, 2597 RL 's Gravenhage, telefoon 070-280158.

